

ՄԵԼԻԿ

ՀԻՄՆԱԿԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 բուրլի. կես տարվանը 6 բուրլ.
Առանձին կամարները 5 կոպեկով.

Քիֆիստով գրվում են խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցեն. Тифлисе, редакция «Мшакъ».
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
ՏԵԼԵՓՈՆ № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և առաջօրեայ).

Շաբաթադրութիւնը ընդունվում է ամեն լիզովով.

Շաբաթադրութիւնների համար վճարում են
խառնադրութիւնը տողաւորով 10 կոպեկ.
ՏԵԼԵՓՈՆ № 253.

Открыта подписка
на ежедневную общественно-политическую и литературную газету

„ВОЗРОЖДЕНИЕ“

1-й № выйдет 1-го Октября.

ПОДПИСНАЯ ЦЕНА

Для городских подписчик. с доставкой на годъ 6 р. на 6 м. 3 р. на 3 м. 1 р. 50 к. на 1 м. 50 к.
для иногородных » » с пересылкою » » 7 р. » 3 р. 50 к. » 1 р. 75 к. » 60 к.

Подписка принимается въ конторѣ газеты «Возрождение». Тифлисе Головинскій прос.
домъ бр. Зубаловыхъ. (входъ съ Давидовской ул.)

Плата за объявленія: за строку петита впереди текста 10 к., позади текста 5 к.
Съ Января 1906 года «Возрождение» будетъ выходить съ еженедѣльнымъ иллюстрирован-
нымъ приложеніемъ (съ каррикатурами), при чемъ оба изданія будутъ стоить 10 руб.

Редакторъ П. А. Готуа

Редакторъ-Издатель Кн. П. І. Тумановъ.

Ամառիս, Հոկտեմբեր և Քրիստոսօր Մարդուկեանցները սրտի խորին կսկիծով ծանու-
ցանելով առաջինի ամուսին, երկրորդի տաղը և երրորդի եղբայր

ՆԵՐՍԷՍ ՄԱՐԴՈՒԼԵԱՆՑԻ

անակընկալ մահը, որ տեղի է ունեցել Բաղրամյանի արարած փիլի աղետի օրերում, յայտ-
նում են ծանոթներին և բարեկամներին, որ սեպտեմբերի 18 ին, կիրակի օր, Վաթի
մայր եկեղեցում կը կատարվի հոգեհանգիստ պատարագից յետոյ ժամի 11-ին: 1—2

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ

Դպրոցների բացման դռները. Վերջին
տեղեկություններ. — Ներքին Տնօնօրին.
Նկարչական ցուցահանդես. Կովկասը և Մա-
մուլը. Բաց նամակ. Անգլիական Ֆերմաները
Բագուում. Հայոց լեզուի կուրսերի առթիվ.
Նամակ Նոր-Բայազետից. Նամակներ Խմբագ-
րութեան, Ներքին լուրեր. —ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒ-
ԹԻՒՆ. —Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին
լուրեր. — Հեռագրեր. — ՏԱՅՏԱՐԱՐՈՒՄ
ԹԻՒՆՆԵՐ:

ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ ԲԱՑՄԱՆ ԴԱՆՈՒԴՆԵՐ

Դպրոցների բացման գործը ամեն
տեղ միատեսակ դիտարկմամբ առաջ չը
գնաց: Մի քանի տեղերում ամեն բան
կարգադրված է, հոգաբարձուները ընտր-
ված են, ուսուցչական խումբը կազմված,
աշակերտների ընդունելութիւնը կատար-
ված և վարկանից կը սկսվեն կանոնաւոր
պարապմունքները:

Մակիյան շատ տեղերում դեռ թերու-
թիւններ կան, որոնք պէտք է լրացվեն,
որպէս զի կարելի լինի ուսուցիչ սկսել:
Հոգաբարձուների ընտրութիւնը ուշացել
է և նրանք ժամանակ և հնարաւորու-
թիւն չեն ունեցել դպրոցական բոլոր
պահանջները հոգալու և գործը սկսելու:

Խոչընդոտները մէկն էլ պէտք է այն
համար, որ դպրոցական կալուածները
դեռ չեն յանձնված հայ հոգեւոր իշխանու-
թեան: Բացի դրանից մի քանի տեղերում
կովկասեան ուսումնական շրջանի վար-
չութիւնը անցնող տարվանից կազմել էր
ուսուցչական խմբեր, որոնք և համարում
էին իրանց հրաւիրված կամ վարձված:
Ուսումնական վարչութիւնը մի քանի
խմբերի վերաբերութեամբ արդէն յայ-
տարարութիւն է տուել, որ ուսուցչինե-
րը սեպտեմբերի 1-ից համարվում են
բոլորովին ազատ, միւսների վերաբերու-
թեամբ նա ցանկանում է բանակցել հա-
յոց հոգեւոր վարչութեան հետ, որ գոնէ
առաջին տարվայ համար տեղեր հոգացվեն
հրաւիրված ուսուցչիներ համար: Այդ և
դրանց նման հարցեր գործնականապէս և
արագ լուծելու նպատակով Փոխարքայի
գլխահատուկը դիմել է Վեհափառ Կաթո-
ղիկոսին, խնդրելով, որ Վեհափառը իր
կողմից նշանակէ իրագոր մի անձն, որ և
անմիջական յարաբերութեան և բանակ-
ցութեան մէջ մտնելով ուսումնական
վարչութեան հետ աւարտէ դպրոցների
յանձնման գործը:

Անկասկած էջմիածինը իր կողմից կը
շտապէ օր առաջ լիազոր նշանակել և
եղած խոչընդոտները վերացնելով բանալ
դպրոցի դռները հայ մանուկների համար,
որոնք անհամբեր սպասում են ուսման
սկզբնաւորութեան:

Դպրոցները այնպէս եռանդով և արագ
չը բացվեցին, որքան ցանկալի էր: Մեզ
խանգարեցին շատ հանգամանքներ: Գոնէ
այսուհետեւ աշխատենք չը դանդաղեցնել
գործը և ոգևորութեամբ անձնատուր լի-
նենք դպրոցական խիտ ցանց կազմելու
իրականացման:

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Գանձակի զինւորական նահանգապետ
գեներալ Տակալյալիւն երկու օրով եկել
էր Թիֆլիս գեղեցիկանիւր նահանգի գրու-
թեան և իր ձեռք առած միջոցների մա-
սին: Նա նորից ուղևորվեց իր նահանգը:
Գեներալ Տակալյալիւն է յանձնվում
նոյնպէս Ձանգեղուրի գաւառը, որը մին-
չե այժմ գտնվում էր պրինց Նապոլէօնի
հակոյրութեան տակ: Ենթադրվում է, որ
աւելի յարմար կը լինի նահանգի բոլոր
մասերը կենտրոնացնել միևնոյն անձերի
ձեռքում:

Օգտվելով գեներալ Տակալյալիւն ներ-
կայութիւնից Թիֆլիսում, Շուշու քաղաքի
բնակիչները մի պատգամաւորութիւն
ներկայացաւ գեներալին և յայտնելով
Ղարաբաղի կարիքների մասին, խնդրեց
աջակցութիւն շուտով վերականգնելու
խաղաղութիւն Գանձակի նահանգում: Գե-
ներալ Տակալյալիւն իր պատասխանի մէջ
յայտնեց, որ թէև հայերի կողմից ևս տե-
ղի են ունեցել մասնաւոր բացառութիւն-
ներ, բայց ընդհանրապէս, հայերը բռնած
են եղել պաշտպանողական դիրք և դի-
մադրել են յարձակումներին: Գեներալը
յոյս ունի, որ շուտով խաղաղութիւնը կը
վերականգնէ ամենուրեք:

Գանձակի շրջակայքում տեղի ունեցած
վերջին դէպքերը անհանգստութիւն են
պատճառում ազգաբնակչութեան: Գետա-
շէն գիւղի հայերը վստահանալով հրատա-
րակված խաղաղութեան վրա, գնում են
դէպի Գէօրան երկրագործական աշխա-
տանքի: Սակայն նրանք ենթարկվում են
թուրքերի յարձակման: Սպանված են
հինգ գիւղացիներ բոլորովին անմեղ տե-
ղը և միայն այն պատճառով, որ հաւա-
տացել են թէ նրանք կարող են ազատ
անցուղարձ անել շրջակայքում:

Ձանգեղուրի գաւառում պրինց Նապո-
լէօնին աջակցեց պարզել սուկալի իրա-
կանութեան բնորոշ մանրամասնութիւն-
ները: Եթէ այնտեղ եռանդուն միջոցներ
չը գործադրվեն, անշուշտ նորից առաջ
կը գան բարդութիւններ, որովհետեւ խո-
վարար մարդիկ չեն վերջացրել իրանց
յանցաւոր գործունէութիւնը:
Այդ գաւառի Հարար հայ գիւղի մասին

մինչև այժմ չունենք բաւարար գոնացու-
ցիչ տեղեկութիւններ: Մենք հաղորդել
էինք, որ այդ գիւղը ենթարկվել է աս-
պատակութեան և կարծում էինք, որ
գիւղացիները վերադարձված են իրանց
գիւղերը և ապահով վիճակի մէջ են.

սակայն, ինչպէս երևում է, այդ թշուա-
ղիւր բնակիչների մի մասի գրութիւնը
որբերակալն է: Երէկ մեր խմբագրա-
տուն մտաւ հարաբերի մի գիւղացի և
ցոյց տուեց իր ստացած հետեւեալ հեռա-
գիրը.

«Հարաբերիցից գերի են ընկած
թուրքերի մօտ: Միջոցներ են ձեռք առն-
վում նրանց ազատութեան համար»:

Բագուի մէջ կայացած հաշտութեան
պայմանագրերը չը վաւերացվեց, որովհե-
տե թուրքերի կողմից առաջարկվեցին մի
քանի նոր փոփոխութիւններ, որոնք դեռ
ընդհանուր համաձայնութեամբ չեն ըն-
դունվել վերջնականապէս:

Բագուում փոքր ինչ աւելի է հանգս-
տութիւնը, քան մի քանի օր սրանից ա-
ռաջ, բայց և այնպէս դեռ բնակիչները
չեն վստահանում ազատութենէ շրջակայի
քաղաքի բոլոր մասերում: Հայերը զգու-
շանում են թուրք կառավարների պա-
հած կառքերով երթևեկել, որովհետեւ ան-
ցեղայնեցում է շատերը վնասներ են կրել
իրանց գիւրահաւատութեան պատճառով,
իսկ կառավարները մեծ մասը թուրքեր
են, իսկ փոքր մասը մոլօկան և հայ:

Բագուի նաւթաշրջանում սկսվել է
գործունէութիւն, թէև դեռ ոչ ընդար-
ձակ: Նաւթահանքերի և գործարանների
պաշտօնեաները և բանւորները երկիւղ են
կրում նոր յարձակումներից:

Չորքերի թիւը աւելանում է:
Բագուում պէտք է հաստատվի քաղա-
քապետութիւն: Իսկ նահանգապետը
պէտք է տեղափոխվի մի ուրիշ տեղ:
Հաւանական է, որ նահանգապետի մըշ-
տական բնակատեղ նշանակեն Շամախին,
որ մի կէս դար սրանից առաջ նահան-
գական քաղաք էր:

Ատարա, 13 սեպտեմբեր
Ճանապարհի վրա գտնվող ծովափնեայ քա-
ղաքներում շարունակ հաւատացնում էին, որ
թուրքները ամենից շատ վտանգաւոր է Արդա-
բիլ քաղաքում, որտեղի ազգաբնակչութիւնը
աւելի վայրենաբարոյ և զրգոված է հայերի
դէմ, քան միւս քաղաքներին: Ի միջի այլոց
ինձ պատմեցին հետեւեալ փաստը: Նորբա
Արդաբիլ է գալիս Բագուից թուրքերի մի
խումբ: Դրանից մէկը իր հետ բերում է Բագ-
ուում հայերից սպանված իր աղջկայ դիակից
կարած ձեռքը և սկսում է դրանով մահմե-
դական ազգաբնակչութեանը զրգելը հայերի
դէմ: Դրա տպաւորութեան տակ Արդաբիլի
բնիկ մահմեդականներից մէկը, որ պարսից
դատարանում ֆարաշ է, սպանում է մի հայի
և պատմելուց խոստովանում համար զբաւա-
ր է մտնում: Տեղական պարսից մուշտեղը հան-
գրտացնում է մահմեդականների յուզմունքը
որի համար արժանանում է պարսից Շահի
հեռագրական շնորհակալութեան: Շահը նաև
պատուիրում է հեռագրով հային սպանող
պարսիկն մահվան պատժի ենթարկել, երբ նա
բանտից դուրս կը գայ:

Այստեղ ընդհանուր դրութիւնը միթերա-
կան է, չը նայելով որ Բագուից փախած
թուրքերը աշխատում են տեղիս մահմեդական
թուրքերը աշխատում զրգելը հայերի դէմ, ու-
ղեց թիւը մօտ 70 է: Մի քանի օր սրանից
առաջ Ատարաշուքն է եղել պարսից Շահը
որ կանչել է իր մօտ մահմեդականներին ներ-
կայացուցիչներին և նրանցից երաշխաւորու-
թիւն են պահանջել մահմեդականների կար-
գապ հոլութեան համար:

Մի և նոյն մտքով Շահը խիստ պատուէր-
նի է տուել նաև պարսից մարտական բե-
լի

գիացի կառավարչին, որի բնակարանում ին-
քը երկու օր մնացել է: Այդ կառավարչը
պատուէր է ստացել որ և է ընդհանուր պա-
տահած գէպը կանչել երկու կողմերի ներ-
կայացուցիչներին և նրանց հաշտեցնել մի-
մեանց հետ:

Չուլֆա, սեպտեմբերի 11 ին: «Այսօր
տեղա ժամանեց գեներալ-նահանգապետ պրինց
Նապոլէօնը Նախիջևանի գաւառապետ պ. Էն-
կելի հետ: Պրեստաի կարգադրութեամբ այս-
տեղ հաւաքվեցին Չուլա գիւղի բնակիչները:
Գեներալ-նահանգապետը իջևանեց պ. Մաք-
սապետի տանը, որտեղ և հաւաքվեց ամբողջ:
Կային և բաւականաչափ թուրքեր ոչ ազգե-
ցիկներից: Գեներալ-նահանգապետը դուրս
գալով պատշաճ, ազգու խօսքերով սկսեց
խրատել ժողովը խոյս տալու հար մարդ-
կանցից, որոնք այսօրն արին թափեցին
Անդրկովկասում: Հայերը պատասխանեցին
պրեստաի միջոցով, որ ոչ մի ժամանակ ի-
րանք անկարգութիւն չեն արել, ամեն տեղ
միշտ նախապաճակ եղել են թուրքերը, ինչ-
պէս յայտնի է նաև Նորին Բարձրութեան:
Երբ ժողովուրդը դեռ գնւ. նահանգապետի
մօտ էր, մեզ լուր հասաւ, որ թուրքերը քշել
տարել են Տանալիքում գիւղի տաւարը: Երևա-
կայեցէ, ընթերցող, դու 2—3 ժամ չէ ան-
ցել, որ այնտեղից անցել է Նորին Բարձրու-
թիւնը: Կողորդելու արցունքներ թափող մեր
թուրք հարեանները չեն սպասել, որ գոնէ
նահանգապետը հեռանա գաւառից... Այդ
մասին յայտնվեց պրինց Նապոլէօնին. իսկ
մեր ժողովուրդը լսելով այդ լուրը սարսա-
փահար եղաւ, մտածելով, որ հէնց այսօր նա-
հանգապետի գնացուց յետոյ նոյնը կարող է
կրկնվել և այստեղ:

Հայերի կողմից ներկայացրին պրինց Նա-
պոլէօնին երկու խնդրագիր, որով խնդրում
էին կօղակներ շնչանակել և իրաւունք տալ
ժողովրդին զինվելու: Գործում ենք, որ ոչ մի
միջոց չի ազգել թուրքերի վրա և միայն հա-
յերի զինվելը և կօղակները կարող են զսպել
զազանացած ամբիւրի կրքերը:

Մահաւատ
Սահաւատ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՐԱՊԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՎԱՆՆԵՐ

I

Թիֆլիսում բացվել է նկարչական ցու-
ցահանդէս, որ պարունակում է իր մէջ
կովկասեան նկարիչների վերջին տարվայ
արտադրած աշխատանքները:
Ցուցահանդէսին մասնակցում է նկա-
րիչների միայն մի մասը: Այդ նկարիչ-
ները, խմբվելով միասին, կազմել են փո-
խադարձ օգնութեան մի ընկերութիւն,
որի նպատակն է ամեն կերպ օգնել նկա-
րիչների գործունէութեան զարգացման և
նպաստել փոխադարձ օգնութեան ան-
հրաժեշտ դէպքերում:

Նկարչական ցուցահանդէսները, որ առաջ
բոլորովին անծանօթ և նոր երևոյթ էին
կազմում մեր մէջ, սկսում են շարժել
հասարակութեան հետաքրքրութիւնը: Հա-
յոց առաջնորդութիւններ են արել մեր
նկարիչները, ինչ նոր թեմաներ են մշա-
կել նրանք իրանց ստեղծագործութիւն-
ները մէջ և ինչ բնաւորութիւն են ստա-
նում մեր նկարիչների ստեղծագործու-
թիւնները թէ անհատական և թէ ընդ-
հանուր տեսակետներով: Միւս կողմից
իրանք նկարիչները, զբղւած զգալով կանգ-
չառնել և մշտապէս առաջ գնալ, ցանկա-
նում են ցոյց տալ հասարակութեան ի-
րանց աշխատանքի արդիւնքը և այդպի-
սով թէ հանդէս հանել իրանց ստեղծա-
գործութիւնները և թէ ենթարկել նրանց
թէ մասնագէտների և թէ ընդհանրա-
պէս հասարակութեան ընդհատութեանը:

Թէև ցուցահանդէսը ճոխ և բազմանը-
կար ցուցահանդէսներից չէ և թերու-
թիւններ կան գործերի մէջ, բայց և այն-
պէս հաճելի է մեզ համար արձանագրել,
որ նկարիչների լրձինի մէջ մենք նկա-
տում ենք կատարելագործութեան և ա-
ռաջդիմութեան նշաններ:
Միւս անգամ մենք կը հաղորդենք
մեր տպաւորութիւնները: Սիրող

II

IV

V

VI

УД

VIII

ԲՆՑ ԶԱՄԱԿ

Ընդհանուր ազի այս ծանր օրերին ես է
ընթերցող, հեռու հիւսիսից շտապում է
խառնել իմ արասառուները ձերի հետ, հի
զով միանալով ընդհանուրի վշտին:
Ես ուղաջոյ, ես նոր էի ուղուկ իմ ուր
խութեան ողորմներս ուղարկել հայրենի եր
կրին, մեր ազգային տունը—պարոններ և կ
լուածներին վերադարձման առթիւ, երբ վր
հասաւ կոտորածի բռնի և ուրախութեան
զգացումները տեղի տուցի մի նոր կարգին..
Օ, անողորմ ճակատագիր, մինչև երբ պէ՛ս
է հայաժող հային...

Ինչպէս որ կան բազմաթիւ և անբազմաթիւ մարդեր, այնպէս էլ բազմաթիւ և դժբաղդ ազգեր. այդպէս ենք և մենք՝ հայերս, ճակատագրով միշտ հալածել է մեզ. ուրախութեան և բարօրութեան օրերը միշտ շատ կարճատև են եղել: Այդպէս էլ այժմ. հէնց նոր էր անցել հայի երեսից անբաժան թախիծը, երբ վրա հասաւ այս կոտորածը...

Մեր երկիրը նորից արեան և կրակի ճարակ է դարձել: Ճիշտ է, բազմաթիւ շատ սակաւ է ժպտացել հային, բայց ո՞վ կը սպասէր թէ XX-դ դարում, եւրօպական պետութեան մէջ, հայը կենթարկվի այդպիսի բարբարոսական հալածանքի: Եւ միթէ դա իրականութիւն է. միթէ երազ է. երբ աչքով չես տեսել եղիւթիւնը—թուով է թէ դա մի ծանր երազ է, մի կոշմար:

Ո՛հ, ինչ անմիտ եղբայրսպան կոտորած: Աւերել, այրել միմեանց տարիներէ ընթացքում արին քրտինքով ամբարված աշխատանքը. ինչ անմիտ բան. և ինչի համար: Միթէ կարծում էք սրով ու հրով կը ջնջէ հային: Ո՛չ, երբեք: Կրակ և արեան հայը շատ է տեսել, բայց, ինչպէս տեսնում էք, նա կենդանի է. ուրեմն հայի մէջ կայ մի ուրիշ բան, որին չէ սպանում ոչ սուրը, ոչ հուրը... դա ներքին մի ոյժ է, որ չէ ենթարկվում ոչ մի հալածանքի... դուք կաւերէք, կայրէք նրա տունը, եկեղեցին, բայց նա նորից մըլինէ պէս կը սկսէ աշխատել, կը շինէ նորը և աւելի լաւը, այդ, աւելի լաւը: Դուք չէք սպանի նրա մէջ կենսունակութիւնը: Նա կը յարմարվի միջավայրին, նա գոյութեան կուռն կը զինվի բոլոր միջոցներով կենսելու պայքարում թոյլ չը մնալու համար. չէ որ իրականացը ու ժողովն է և եթէ չես ուղում յաղթված լինել, պէտք է ուժեղ լինես—ուժեղ մասնոր և հոգեկան կարողութեամբ, և մինչև անգամ ֆիզիքական ոյժով: Հայը բնագոյով հասկացել է այդ:

Այո, տեսնում էք, որ սրով և հրով չէք սպանի հային, այլ միայն մի առ ժամանակ թէ ձեզ և թէ մեզ յետ կը մղէք առաջադիմութեան շաղկիւղ: Բայց կայ աւելի ժամանակակից գոյութեան կուռն ձև. դա ազատ կուռնութեան մրցակցութիւնն է. համեմատ, ասպարէզը բաց է... Հայը սովոր է ճակատագրի հարաձայններին, իսկ հալածանքները միայն կը միացնեն հայերին:

Այժմ մեր աւերված գեղերն ու արտերը, տներն ու եկեղեցիները վերականգնեցնելու հարցը պէտք է լինի հայի համար պատեր հարց. պէտք է միահամուռ ոյժերով վերստին կողմէ կողքերով. պէտք է դարձանել նոր բացված վերքերը, պէտք է սփռել թարմ արտասուքները:

Թող ամեն մի հայ չը խնայէ իր լուծանք, թող ամեն մարդ աշխատէ ինչով կարող է, ինչպէս կարող է—թէ ներթափանց և թէ բարոյապէս:

Գանի աւելի են բարդվում հանգամանքները, այնքան աւելի և աւելի շատանում են մեր պարտականութիւնները մեր երկրի առաջ: Որքան գործ կայ կատարելու, բացվում են մեր դպրոցները, բարեգործական ընկերութիւնները. ահա մի ասպարէզ ազատ քաղաքացիական գործունէութեան համար. թող երևան գան գործող ոյժերը:

Սօֆիա Դանիէլեան

Սմօլնակ

ԱՆԳԼՈՒՅՆ ՖԻՆԱՆՍԻՆԸ ԲԱԳԻՈՒՄ (Իրաւաբանական հարց)

Բազում վերջին աղետից զգալի փոփոխութիւն նաեւ անգլիական ֆինանսները: Ամբողջ անգլիական մասնով թէ քաղաքական թերթերը և թէ յաղագայէն նախադասի արդիւնաբերութեան նուիրվածները («The Petroleum Review» և «The Petroleum World») ընդարձակ յօդուածներ են հրատարակում Բազումի գէպերի մասին:

Անգլիական ֆինանսների ճնշման ներքոյ անգլիական դեպարտմէն պահանջել է, որ յառաջիկայ երկուամսեայ ճիւղապետ նշանակվի Բազումի անգլիական շահերը պաշտպանելու համար և 4 օր յետոյ՝ այդ ֆինանսների Բազումի ընդհանուր կառավարիչը «Leslie Urquhart» հաստատվել է փոխ-հիւպատոս: Այժմ հարց է յարուցված թէ պարտաւոր է ուսումնականութիւնը հասունացնել անգլիացիների ֆինանսները: Հարցի իրաւաբանական տեսակէտը շատ լաւ պարզված է «The Standard» լուրջ թերթի սեպտեմբերի 15-ի համարում: Առաջ ենք բերում այդ կարեւոր յօդուածի զլխաւոր մասերը:

Բազումի սոսկալի անկարգութիւնները՝ միջազգային չափազանց մի կարեւոր հարց է ծագում: Աւերվել է բրիտանական հզատականութիւնը անհաղթ արժէք ունեցող կայքը: Գանի որ այս աւերումը ուղղակի հետեանք է ուսումնականութեան անկարգութիւնները զսպելու անկարողութեանը, հարց է ծագում թէ այս կառավարութիւնը պատասխանատու է անգլիացիների ուղղակի և անուղղակի կոտորածներին համար:—Հարց չը կայ այն մասին, թէ կորուստ կրողները իրականում ունենալու ևս ունենալու դատարաններին դիմելու ուսումնական կառավարութեան դէմ: Անհաւանական է թըվում թէ ուսումնականութեան այդպիսի իրաւունք ունենան. աւելի ևս անհաւանական է նոյն բանը օտարազգայութեան համար: Բայց հարցը ուրիշ հիման վրա պէտք է դնել: Մի պետութիւն այն ժամանակ միայն ազգերի գերզստանի մէջ է ընդունվում (այսինքն քաղաքակրթեալ ազգ է համարվում), երբ նա հասնում է քաղաքակրթութեան որոշ աստիճանին: Այս աստիճանը պարտաւորեցնում է այդ պետութեան, որ նա ամենայն բանաւոր հոգածութիւն ցոյց տայ, որ նրա արտապետութեան տակ գտնված երկրում չը պատահէ այնպիսի գէպեր, որոնք քաղաքակրթութեալ կառավարութիւններին իրեն ապօրինի գործեր են ճանաչվում:

Եթէ այսպիսի հոգածութիւն ձեռք չէ առնված և դրանից հետեան է ֆրանս օտարազգայութեան, այն ժամանակ այդ պետութիւնը պէտք է լրիւ հատուցանէ դրանց հասած ֆրանս և կամ պէտք է միջազգային արտօնութիւններ ունենալուց դադարի: Ուրիշ խօսքերով, ապօրինութիւնը կը դառնայ պետական մի գործ, որը պէտք է մաքրվի: Մի պետութիւն, որ պահանջում է քաղաքակրթութեալ պետութեան իրաւունք, չէ կարող պատասխանատուութիւն խոյս տալ, ասելով թէ ինքն անկարող է իր սեփական հպատակների գործողութիւնները վրա հանել...

Ի հաստատութիւն այս սկզբունքի, անգլիական թերթը բերում է քաղաքակրթ յիշատակութիւններ իրաւաբաններից և յօդուածը վերջացնում է այսպէս.

Ուսումնականութեան պատասխանատուութիւնը Բազումի անգլիացիների կորուստների համար իրօք ամեն կասկածից դուրս է, թէ ընդհանուր սկզբունքների և թէ համանման գէպերի հիման վրա, 50 տարե առաջ Don Pacifico-ի հետ պատահած գէպը ճիշդ դրա նման է: Յունական կառավարութիւնը մերժում էր հատուցանել Դոն Պասիֆիկո անունով մի հրէայի (անգլիականացու) կորուստները, որ նա ունեցել էր Աթինքում յիշապետութեան միջոցին և բրիտանական մի նաւատորմի գնաց Գրէյթի նաւահանգիստը պաշարեց: Եթէ Ռուսաստանը չէ կարող ներքին կարգ պահպանել, նա հաւասարվում է 21-րդ դարին, Թիւրքիային և Մարոկկոյին: Իսկ եթէ նա այդ կարող է և չէ պահպանում, ուրեմն նա պատասխանատու է կամաւոր անհոգութեան համար: Ռուսաստանը, իրօք, մի միջազգային անիրաւութիւն (tort) է գործել և բրիտանական կառավարութիւնը պէտք է հոգայ, որ նա վճարէ որդկած ֆինանսները:

Ս.

ՀԱՅՈՑ ԼԵՋՈՒԻ ԿՈՒՐՍՈՐԻ ԱՌԻՐՈՎ

Հայոց դպրոցները բացվում են. դա արդէն մի անգամ ավելի փաստ է: Բայց որքան դժուարութիւններ պէտք է հանդիպի հոգեւոր վարչութիւնը այս գործին բաւարար ընթացք ապրու համար:

Դպրոցական տները խաբուել դրութեան են հասել, կահկաքասները, ուսումնական ձեռնարկները և այլն և այլն, մասամբ կորել, մասամբ փչացել են, բայց ամենից աւելի դժուար ուսուցչական հարցն է: Մեր վարժուհիները մեծ մասամբ հեռացել են ուսումնական ասպարէզից, նմանապէս և վարժապետները օրական հաց վաստակելու համար գտել են իրանց համար ուրիշ գործեր: Այս հարցը մեծ նշանակութիւն ունի և կարող է շատ ուսումնականների բացվելուն արգելք լինել, ուստի դրա մասին անմիջապէս ասածել է հարկաւոր:

Մենք ունենք Թիֆլիսում ստուար թուով իգական դիմադրայի դասընթացն աւարտած օրիորդներ, բայց, դժբաղդաւոր, մայրին լեզուին անտեղեկ. ուսումնական վարչութիւնը ահա սրանց միջից պէտք է ընտրէ վարժուհիներ:

Հարկաւոր է որքան կարելի է շուտ հիմնել հայոց լեզուի կուրսեր մի տարվայ դասընթացով, այդ ժամանակամիջոցը բաւական է

արդէն ուսումնական և ինտելիգենտ օրիորդներին սովորելու հայերէնը: Իմ կարծիքով Յովնանեան—Մարիամեան ուսումնական ընկերակցութեան հայոց ուսումնականութիւնը այս մեծ ծառայութիւնը մատուցանելու: Կովկասի ուսումնական վարչութիւնը անկասկած կը քաջալերէ այս նախաձեռնութիւնը, քանի որ պետական տարբերակ ուսումնականութիւն կայ դասաւանդութիւնը կատարել մայրենի լեզուով, ուրեմն նաեւ կարօտութիւն կունենան լաւ պատրաստված վարժուհիներին:

Վերջացնելով գրութիւնս, դիմում եմ Յովնանեան Մարիամեան ուսումնական վարչութեանը ուղղութիւն դարձնելու իմ առաջարկութեան վրա:

Կ. Վարձիւեան

ՆԱՄԱԿ ՆՈՐ. ԲԱՅ ԶԵՏԻՑ

Սեպտեմբերի 7-ին

Կիրակի ամսին 4-ին, հոգաբարձական ընտրութիւն էր նշանակված տեղիս դպրոցական գործերը վարելու համար: Գաղաքի բազմամասերից իւրաքանչիւրը մի թերթի վրա ստորագրել տալով իր ծխականներին հրաւիրում էր ս. Կարապետ եկեղեցին, որի գաւթում պատարագից յետոյ կատարվելու էր ընտրութիւնը: Սակայն նշանակված ժամին ծխականները օրինաւոր թիւ չը լինելու համար՝ ժողովը չը կայացաւ և ընտրութիւնը յետաձգվեց ամսին 8-ին: Այդ օրը նոյնպէս կասկածելի էր ժողովի կանոնադրութիւնը, քանի որ մեր ժողովուրդը երեւի չէ հետաքրքրվում ազգային և ուսումնական գործերով և չէ գալիս ժողովի: Միթէ պէտք է միշտ յիշեցնել, որ դպրոցների վերաբացմամբ նորից մեծ կարիք է դրացվում երիտասարդ թարմ ոյժերի գործունէութեան: Ուրեմն թող առաջ դան հասարակութեան անձնուէր, իրտակ երիտասարդ մարդիկ՝ դպրոցական առաքելները գործեն համար: Ժողովուրդը ուղղակի կարօտ է այդպիսի երիտասարդութեան: Սակայն ինչ ենք ասում. մեզանում միթէ կայ երիտասարդութիւն, կայ, այսպէս ասած՝ գործողներ մի խումբիդեան դասակարգ, որը բացի իր անձնականից, իր գրպանի շահերից, ձեռնհաս լինէր նաեւ հասարակական և ազգային գործերին: Բայց և այնպէս յոյսերս չը կորենք. ժողովուրդը արդէն մտքով բարեփոխված է մասամբ. կը գան մարդիկ գործելու և հասարակական անկեղծ սրտով առաջ բերու համար:

Մշակի № 175-ում իմ գրած թղթակցութեան մի փոքր սխալ է մտել.—Բ. Նալբանդեանից և Տ. Տէր. Միքայէլեանից յափշտակված տոււարի նախիրը ոչ թէ 200, այլ 300 հատ է եղել աւելի քան 10,000 բուրբի արժողութեամբ: Անցեալ օրը, տեղիս գաւառապետը յայտնեց վերոյիշեալ անասնաւորներին, որ Գորիսում արդէն ըսել են մեր գաւառից տարած անասունները և պատերից որ, գնան և ճանաչեն իրանց աղբարները, խոստանալով ուղեկից պահապան տալ նրանց:

Գ. Միսանեան

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՐՈՒՑ

Գօկչայ, 12 սեպտեմբերի. Գօկչայի գաւառապետ Կոչաչկոսկին, որը իր զինուորներով գնացել էր գնահելու հայերին կողոպտողներին, ամսին 8-ին վերադարձաւ Գօկչայ, բերելով իր հետ հայերին կողոպտող 8 թուրք, որոնց ճանաչել և ցոյց են տալու ոստիկանութեան հայերը: Այդ կողոպտուած տեղի է ունեցել Գորիսում իր մասում, Արաք Մանուկի գիւղի, որ Գորիսում արդէն ըսել են մեր գաւառից տարած անասունները և պատերից որ, գնան և ճանաչեն իրանց աղբարները, խոստանալով ուղեկից պահապան տալ նրանց:

Յովն. Մարգարեան

Մեղրի, 9 սեպտեմբերի: Ամսին 9-ին, առաւօտեան ժամին 11-ին, Մեղրի ժամանեց ալիւրից Լուի Նապօլեօնը, որը ընդունեց ալ ու հաց և ճաշելով, երեկոյեան ժամին 3-ին մեկնեց Օրդուբաթ: Ամսին 6-ին երեկոյեան գէտ մի բանի զինված թուրքեր Տաշուզն հայ գիւղի մի հօտ զինարք բռնւում տանում են հօտ վրաների ոտն ու ձեռքերը կապողներով: Հօտ վրաներից մէկը մի կերպ կապանքները արձակելով՝ գիշերվայ կիսին գիւղ հասնելով:

Երեկոյեան Գիւղապետից մի բանի հոգի գնում են հաւաքի. նրանք հասնելով Թիւթուրը գիւղի սահմանը, գտնում են իրանց ոչխարները խառնված նրանց հօտի հետ, հայերին խուզված, իսկ թուրքերին չը խուզված: Հայերից մի երկու հոգի դիմում են Բոնակոթ գիւղի տանուէրին, որը իր ստրամբիկներով գալիս է ոչխարների մօտ և սկսում է յետ ընել ոչխարները, Թիւ գիւղացիները յայտնում են իրանց մօտ եղող հօգիւններին, որ հայեր եկել և իրանց թուրքերի ոչխարները քշում տանում են: Նրանք հաւատարմով տեղ են հասնում և սկսվում է գնդակահարութիւն: Սպանվում է տաշուզնից Առաքի Սարգսեանը և թիւց վիրաւորվում է Բոնակոթի տանուէրը: Հետեանքի մասին յետոյ:

Ամսին 7-ին, երեկոյեան գէտ Ծիրանաձոր գիւղի ամառանոցից երկու տղաներ և մի աղջիկ, 16 տարեկան, երեք ջորի ցորեն բարձած գիւղ գալիս՝ ճանապարհին 7 զինված թուրքեր բռնում են տղաներին և աղջկան ու տանում բաւական տեղ: Տղաներին վերմակով ծածկելով բնացնում են: Նրանք գիշերը արթնանալով տեսնելով ոչ որ չը կայ, վերադառնում են իրանց ամառանոցը և յայտնում երեկոյեան: Նրանք պատում են, որ աղջկայ երեսը այլ ևս իրանք չը կարողացան տեսնել թուրքերի ճանկը ընկնելուց յետոյ: Երկու գէպն էլ յայտնվեց լաւառապետին, որը խիստ կարգադրութիւններ արեց:

Ե. Վարդանեան

Շամախի, 13 սեպտեմբերի: Վերջին ամիսնուրդեպերի սկզբից մինչև այժմ մեր քաղաքը խաղաղ գերբնուելով, ապացուցեց, որ նա ժամանակին ըմբռնել է անհամբարախութեան բոլոր շարիքները: Եթէ մինչ այժմ այստեղ որ և է ընդհարում տեղի չէ ունեցել, այդ տեղիս մահմեդական հոգեւորականութեան ջնդրին է, որը իր հօտի մէջ յուզումը կամ սպանական դիրք նկատելով գէպի հայերը, միշտ գալիս է նրան բարոյապէս: Առաւօտեան դասակարգն էլ պակաս ազդեցութիւն չէ ունեցել այդ գէպում. նա ամիսն ընդամենը մասն մէջ նկատելով իր շահերի մեծ ֆրստը, բոլոր ոյժերով ձգտել է սանձած պահել յուզված ամբոխի մտքերը: Այժմ թէ և թուրքերի և հայերի յարաբերութիւնները սառն են, բայց և այնպէս դեռ ոչ մի ընդհարում տեղի չէ ունեցել այստեղ:

Վերջին հայերը Փոխարքային զօրք խնդրեցին քաղաքը ապահովութեան մէջ պահելու համար, որովհետեւ տեղապահ գործի թիւը շատ չնչին էր: Զօրքը եկաւ, սակայն ոչ սպասածի չափ: Այդ առիթով թուրքերը բոլոր են յայտնում հայերի գէտ, ասելով թէ՛ ինչու էք զօրք բերել տալիս, քանի որ առանց այդ ձգտում ենք խաղաղութեան: Թուրքերն ասում են, որ իր թիւ գործի գալը գրգռում է առաջ բերում հասարակ դասակարգի մէջ և դրանից կարող են անկարգութիւններ ծագել: Բայց հասարակ դասակարգի մէջ սկզբից, և այժմ էլ նկատելի է եղել այդ գրգռված գրութիւնը, որը եթէ առաջ զսպվել է, այժմ էլ կարելի է աղբիւրով գալիս նրան: Զօրքը գաւառում լինէ այլ նպատակ կարող է ունենալ, եթէ ոչ հանդարտեցնել նոյն հասարակ դասակարգը անկարգութիւնների ժամանակ:

Մ. Ազարեան

Լէնքօբան, սեպտեմբերի 12-ին: Կովկասի թուրք-հայկական ընդհարումները բաւական դալիւ ազդեցութիւն են գործել նաեւ Լէնքօբան քաղաքի ազգաբնակչութեան վրա, որի մէջ ապաստան են գտել բաւականաչափ փախուցաններ Կովկասի գնաւզան քաղաքներից, գլխաւորապէս Բազումից, այդ փախուցանականներին մի քանի հոգի կաշառված լինելով Բազումի թուրքական գլխաւոր կօմիտէից, սկսել են Լէնքօբանում իրանց ֆուսսակար պօռազանդան հայերի դէմ, որոնց թիւը 100-ից աւելի չէ, ինչպէս որ ինձ ասացին այստեղ: Այդպէս ընդհարման առաջին օրերու համար տեղիս գաւառապետը իր տրամադրութեան տակ ունի մօտ 200 զինուոր. նա շուտով կը առնայ յաւ մի հարիւրեակ: Բազումից թուրք փախուցանականները պօռազան գնաւզան հայերի թիւը Լէնքօբանում ունենայ, որ վիստե տեղական խաղաղ և սշխտաւէր «գիւղականք» բարբոթին չեն հաւակում թուրքական շարժման և բուական հաշտ են ապրում տեղիս հայերի հետ: Մի քանի օր առաջ օյստեղ գիւղերի է Ե-ն Լեզգու գէպերի բնական քանուկ և նախազգուշացրել է տեղական ազգաբնակչութեան իրան լաւ պահելու: Արդարէլ է...

դարձում բազմաթիվ թուրքերից սպանվել է թուրքական խորհրդարանը:

Լ. Բարսեղյան

Յոգնա, (Գողթան գաւառ) սեպտեմբերի 8-ին. «Մեր կողմերում գրութիւնը գնալով չէ բարձրացում, այլ աւելի ևս խայտառակ կերպարանք ստանում: Տեղի թուրքաբնակ գիւղում գտնվող ուսուցիչները կամաց-կամաց թրքաւոր են դառնում: Ամսիս 7-ին պատահեց մի դէպք, որ ցոյց է տալիս մեր այդ ասածը: Երեք դպրոցւորդներ (Չանգեղուրի գաւառ) հայեր գալիս են Գողթան գաւառի փառակա գիւղը և յայտնում թէ տեղի թուրքերը դաշնաւոր են 400 ոչխար: Հետքերով գալով հասել են Տեղի գիւղը: Փառակա գիւղի մէկը, (ստորաշինայի օգնականը), մի քանի հայ տղամարդ, խնդրելով վերցնում է իրանց գիւղում գտնված գինւորներից 10 հոգի և դաշնաւորները հայերի հետ գնում ոչխարները գտնում և քնում որ բերին: Փառակա: Տեղի թուրքերը իրանց կողմից վերցնում են Տեղում եղած գինւորներին և Փառակի գիւղից եկած գինւորներին և հայերի ետեւից ընկնում և սկսում գնդակահարել դրանց: Այդ ժամանակ Փառակայի գինւորները որքան էլ կանչում են. «не стреляйте, это мы!» — ուղարկութիւն չեն դարձնում: Փառակա եկած գինւորները թողնում են հօտը և հայերին և փախչում: Տեղից եկած ուսուցիչները և թուրքերը խփում են տեղի ու տեղը սպանում հայ մեկին, իսկ դաշնաւորներից երկուսին ծանր վիրաւորում: Այդպիսով տեղի թուրքերին աշուղվում է մոլորեցնել ուսուցիչներին, դրանց ձեռքով սպանել տալ տանտէրի օգնականին, վիրաւորել երկու հայի և յետ քշել կրկին դաշնաւորներից յայտնել խաբարը:

Երևանի փոխ նահանգապետը մի քանի օր առաջ եկած էր Օրդուբաթ: Թուրքերը գանգաւորներն ուսուցիչներին, որի ամբողջ մեղքը այն է, որ աշխատում է ամեն կերպ զսպել թուրք աւազակաբարոյ և մարդասպան վրէժակների արհեստագործ տեղերը հայերի նկատմամբ: Փոխ-նահանգապետը դարձնում է պրիստաւի ուղարկութիւնը այդ գանգաւորներին: Մարդ շուտով վերջ չէ տեսնում այդ խառնակ գրութեան, որովհետեւ տեղական պոլիցիան և ադմինիստրացիան ինքնիշխան շարունակում է հաւկա-հայկական տնտեսական, շարեւէ Պարսկաստանում շատ կարճ միջոցում իշխանութիւնը կարողացաւ զսպել թուրքական արհեստագործ ինստիտուտները: Միթէ դժուար է նոյնը անել և մեզանում, թողնելով սենտիմենտալ заигрывание-ն թուրքերի հետ:

ՆԱՄԱՆԻՆԻՍ ԽՄԲԱՊՈՒԹԵԱՆ

I

Չուրդուշա գիւղ, օգոստոսի 26-ին

Ձեր յարգելի «Մշակ» լրագրի 137 համարում գտնված էր Կարսից մի անյայտ անձ-նաւորութեան նամակ՝ որի մէջ հեղինակը անխղճորէր ցանկանալով ինչ վարկաբեկ անել Կարսի և նրա շրջակայքի հայ ժողովուրդի և կառավարութեան առաջ, ինչ վրա բարդում է մի անասելի զրգարանութիւն, որպէս թէ ես լինելով Կարսի շրջանի Չուրդուշա գաւառում գտնվող ազգեցիկ անձնաւորութիւն, զգուշացնում եմ այն-տեղի դարափափախ թուրքերին հայերի դէմ և որպէս թէ ես այդպիսի վարկաբեկ համար ես ստացած եմ պ. նահանգապետից նկատողութիւն և յանդիմանութիւն:

Որովհետեւ այդպիսի ամբողջ գործ ես երբեք չեմ կատարած, և կերպիւրեալ նամակի հեղինակը ինչ անյայտ մի անձ է, որի դէմ անխղճորէր ես դատ բանալ, ուստի խնդրում եմ Ձեզ, ողորմած տէր, չը մերժել զետեղել Ձեր յարգելի լրագրի մտաւայ համարներից մէկում այս իմ հերքումը:

Այնքան զրոյցով, Կարսի և նրանց շրջակայքի ամբողջ հայ ժողովուրդը, մանաւանդ նրա ինտելիգենտ դասը ինչ ամեն կողմերով շատ լաւ է ճանաչում փոքր հասակիցս ի վեր: Դրա համար պետքը եմ համարում գրել իմ անձնաւորութեան մասին. միայն անհրաժեշտ եմ համարում գրել որ թէ ես, թէ իմ նախնիքը և թէ ընդհանրապէս ամբողջ մեր դարափափախ թուրք ժողովուրդը ապրել ենք հայ ժողովուրդի հետ սերտ բարեկամական յարաբերութեան մէջ և մինչև այժմ երբեք մեր մէջ չէ պատահած ոչ մի թուրք-մացութիւն և ընդհարում:

Երևանի նահանգի հայ-թրքական անկարգութիւնները միջոցին ես գտնվում էի Կարսում և երբ Կարսի ժողովուրդական դատարանի գործունէութիւնը ընդհատուց մինչև աշուն, որտեղ ես գտնվում եմ որպէս անգամ նոյն դատարանի, իւրաքանչիւր ամբողջ նման իմ ընտանիքով տեղափոխվելիք Չարիշա գաւառում մասնաւոր ինքնագործ գիւղը, իմ տունը:

Այնտեղ ես նկատեցի՝ որ Երևանի նահանգի կոտորածները շարունակ դարափափախները չափազանց յուզված դրութեան մէջ են:

Մեր գաւառումս յարստաւելի ձեռք առած եւանդալիստ միջոցները, իմ և մի քանի ուրիշ ազգեցիկ անձնաւորութիւնները եւանդալիստ միջոցառութեան շնորհիւ միայն դարափափախները խաղաղեցին և ամբողջ գաւառում մասնաւոր վերականգնեց լիակատար խաղաղութիւնը:

Մինչև այսօր ես չեմ կորցրել գիւղում, մըշտ ապրել աշխատում եմ խաղաղ պահել մեր դարափափախներին՝ որպէս զի միշտ ամեն պահի մեր բարի դրացիական յարաբերութիւնը հայերի հետ և այս բոլորը հաստատուած է նրանով՝ որ Բագուի, Երևանի և Նախիջևանի կոտորածներից սկսած մինչև այժմ ոչ մի ընդհարում և նոյն իսկ ոչ մի թուրք-մացութիւն չէ պատահած մեր, մեզ անձնականից շնորհաբալի, Չարիք և Աղապա գաւառումս թուրքերի և հայերի մէջ:

Ես քրտնով միայն չունեմ գովել հայերին, այլ ես կատարում եմ և կատարել եմ իմ մարդկային պարտականութիւնը, որպէս վայել է ամեն մի անհիւ մարդու:

Այն, երբ ես առաջին անգամ աշխատեցի խաղաղացնել մեր դարափափախները յուզված մտքերէ՝ նահանգապետը կանչելով ինձ էր մօտ, պահանջեց տեղեկութիւն և ես մանրամասն յայտնեցի նրան եղելութիւնը: Նահանգապետն ինքը անձամբ շրջապատելով ամբողջ Չարիք-Կարս գաւառումս և ամեն տեղ նկատելով ժողովուրդի խաղաղ արածագրութիւնը, շնորհակալութիւն յայտնեց մեր պրիստաւին, ինչ և ուրիշ առաջադրու մարդկանց մեր գործը դրած ջանքի համար ժողովուրդին խաղաղացնելու գործում: Կարսի պ. նահանգապետը ինչ երբեք նկատողութիւն և յանդիմանութիւն արած չէ՝ որին պարզ ապացոյց է այն, որ ես մինչև այժմ գտնվում եմ ծառայութեան մէջ:

Կարսի-Երևանի Հաշի Վալի-օղլի

II

Ախալքալաք, 15 օգոստոսի

Մերանով յայտնում եմ իմ և իմ որդուս կողմից մեր խորին շնորհակալութիւնը Ախալքալաքի հասարակութեան, հոգեւորականութեան, հայ թէ օտար, Ախալքալաքի գաւառապետին, օգնականին, տեղիս զորքերի պ. պ. գնդապետին, ընդհանրապէս տեղապահին, և այն ամեն հեռավոր և մօտաւոր ծանօթներին և բարեկամներին, որոնք կամ անձամբ, կամ նամակ-ներով, կամ այսպէս թէ այնպէս պատուեցին և սիրովեցին մեր վիրաւոր ու կսկծոտ սրտերը, ամուսնուս, Աշուղ Գրիգորեանի մահ-հուան ժամանակ: Աշուղեանի անուանի թա-գուհի Գրիգորեանից:

ՆԵՐՔԻՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

«Մշակ» ներկայ համարը բաղկացած է 11/3 թերթից:

Կովկասի Փխարաբայի ոստիկանական մասի օգնական գն. մայոր Շերինիլին հեռագրում է ներքին գործերի մինիստրին օգնական գե-ներալ Տրեպոլին. «Բագուից գեղեցիկացում եմ, որ գլխավոր ընթացքում մինչև այժմ թէ ընդհանրապէս և թէ նախապետներում խաղաղ է, Բերե-Հէյբաթում 8 նախաձեռնեք վերսկսեցին աշխատանքները»:

«ԿԱՅԱՅ» լրագրի պաշտօնական բաժնում ապրիլ է, որ թիֆլիսի բաղադրադրուս վեր-միջանը, իր խնդրերը համաձայն, աբձակ-վում է պաշտօնից:

Գինեբալ Բիւլիւս հրաժարվելուց յետոյ, թիֆլիսի ժամանակաւոր գեներալ-նահանգա-պետ նշանակված է կովկասեան երկրորդ զո-ւարանակի արտիլլերիայի հրամանատար գե-ներալ Լեյտենանտ Վ. Թ. Թիլեյսը:

Թիֆլիսի բաղադրադրուս պաշտօնական ար-տիլլան 25-րդ օրը սեպտեմբերի 16-ին թիֆ-լիսի նահանգապետին է ներկայացրել դուռայի իրաւասունքի յայտագիրը, որով նրանք հրաժարվում են իրանց պաշտօնից: Դուռայի բոլոր ծայնաւորներից մնում և չեն հրաժար-վում միայն 18 ծայնաւոր:

Վրաստանի էկզարխը կազմել է 4 յանձնա-ժողով, որոնք պէտք է ծրարել մշակել վրաց եկեղեցու վարչութեան վերակազմութեան և վրաց եկեղեցական շրջանի կարգաւորման մասին: Այդ աշխատանքները պէտք է տարվեն այնպէս, որ մինչև նոյեմբերի 1-ը պատրաստ ու ներկայացված լինի ս. Մինոսին:

Պետերբուրգ եղած նախարարները խոր-նորէն հետեւալ մասնաւոր տեղեկութիւններն են հաղորդել լրագրիներին՝ նախահարկի մասին: Բոլոր հարկերի թիւը 3,133 հատ է. դրանցից 1,530 հոգի նախարարող է, 411 հա-տը նոր փորվող հորեր են, որոնք դեռ նախ-չեն արտադրում, իսկ 1,192 հատը անգործ, նախ չը տուող: Այդ բոլորից այսինքն գիւղի թուրք բնակիչները մտաւոր

Բերե-Հէյբաթում—233, Բալախանում—603, Մարաշիում—758 հոգի: Անձնա մասից են ընդամենը 1225 հոգի, որոնցից նախ արտա-դրող միայն 398 հատն են: Եթէ անյայտա-հեռք անվի աշխատանքները վերսկսելու, այդ 398 անձնա մասից հարկեր կարող են արտադրել ամսական միայն 9 միլիոն պուդ-նախ: Բոլոր եղած նախի պաշարը հաշուում են այժմ ընդամենը հաշիւ 10—12 միլիոն պուդ, այն ինչ 1904 թիւին բոլոր արտա-դրութիւնը եղել է 615,102,455 պուդ: Երբ համեմատում էք այդ հսկայական թիւը միա-ցած 12 միլիոն պուդ պահեստի և սպասվե-լիք ամսական 9 միլիոն պուդի հետ, իսկայն երևում է այն հրէշաւոր ֆլուսը, որ տուեց թուրք խուժանի անասնական վար-ժուէրը ամբողջ ուսական արդիւնաւորութե-անը, բոլոր կայսրութեան աղքատ բանւոր դասակարգին, որն ապրում էր այդ արդիւնա-ւորութիւնով:

Բագուում ժամանակաւոր գեներալական դա-տարանի նիստերը բացվել են սեպտեմբերի 16-ին: Նախագահելու է գն. մայոր Բոլշով-սկին, մեղադրելու է փոխ-գեղապետ Մուկո-վիւսկին: Չխնայական դատարանի քննութեան առարկան լինելու է 5 գործ, որոնցից մէկն է և Բագուի նախկին նահանգապետ Նախալ-ձէի սպանման գործը:

Ներքին գործերի մինիստրի օգնականի պա-հանով Բագուի ոստիկանութիւնը հաւաքել է հետեւալ թիւերը անգործ միացած բանւորների մասին, որոնք պէտք է հարկները ուղարկվեն: Այդպիսի ուսուցիչներ թիւը 12,000 հո-գի են, հայ բանւորներին—8000, իսկ պարս-կահայաւաճ մասնաւորականները—3000:

Սեպտեմբերի 14-ին Բագուում հայ և թուրք հասարակութիւնը նորից խաղաղութեան թա-փօր է կազմել և շրջել քաղաքի գլխաւոր փո-ղոցներում: Թափօրը առկից ընթանալիս է եղել գեներալ-նահանգապետ Ֆադէյեւի նա-հանգապետ Լիւկիւսի հետ միասին մի կառու-մը երկու կողմի ներկայացուցիչներին էլ ճշտե-րէն արտասանել այս ու այն հրապարակի, այս ու այն փողոցի անկիւնները վրա:

Հոկտեմբերի 9-ին առաւօտեան ժամը 11-ին Արախտական ընկ. դահլիճում կայանաւոր է հայոց դրամատիկական ընկ. ընդհանուր ժողո-վը: Այդ ժողովում լինելու են նոր ընտրու-թիւները և կարգաւորվելու է անցեալ տարվայ հաշիւը:

«Կասի» լրագրի հաղորդում է, որ սեպ-տեմբերի 15-ին Բագուում բոլոր խանութները բաց էին և քաղաքի առեւտրական կեանքն ար-դէն սկսել է մանր իր սովորական ուղին: Փակ են միայն այն խանութները, որոնց տե-րերը բացակայ են քաղաքից:

Ստացանք հետեւեալ նոր գրքերը. 1) Ե. Ֆրանկեան, «Արտագրական» պատկերազարդ, ապագրված թիֆլիսում, 296 մեծադրէր երես, գինը 1 ռ. 50 կ. 2) Ե. Ե. Ե. «Մի եւ նոյն» դրամատիկական պատկեր, ապագրված թիֆլիսում, 16 փոքր երես, գինը 4 կ.:

Շուշու քաղաքում հայերի օգտին ստացանք 1) Մէլեդում ապրող հայերից Միլոնիանի միջոցով 238 ռուբ., 2) Չարսի Ելիկից 15 ռուբ., 3) Թիֆլիսի «Մէլեդ» բանտի հայ հասարակականներից Ն. Սահակեանի և Ա. Գրիգորեանի միջոցով 13 ռուբ. 80 կ.:

Նախալիսի կրկնիս պատճառով Պետեր-բուրգում բարձրացան փայտի, քարածուխի և տօրֆի գները:

ԱնՍԼՅԱՆՍԻՆ մեզ գրում են. «Երանգէս արդէն գրել էի, Ախալքալաքի գաւառական դեմ-սովոյական խորհրդակցութիւնն ընտրել էր 4 ներկայացուցիչներ թիֆլիսի նահանգական խորհրդակցութեան մասնակցելու և հաշտա-բար միջնորդ Մուրադալիւսին էլ ընտրել էին մասնակցելու Փխարաբայի խորհրդակցու-թեանը: Սակայն մի քանի անգամներ բա-ցակցութեան պատճառով, ինչպէս լսեցիք, բոլորել էին այդ ընտրութեան անկանոնու-թեան դէմ, ուստի իշխանութեան հրամանով կրկնել, ամսիս 11-ին, կայացաւ նոր ընտրու-թիւն: Որքան լսեցիք՝ նահանգական խորհ-րակցութեանը մասնակցելու համար այս ան-գամ ընտրվել են՝ պ. պ. Այվազեան, Գ. Բայ-բուրդեան, Գ. Զախարաւեան, Թ. Բագուի խորհրդակցութեանը բնակիչները մտաւոր

Թովա: Սրանցից Գրիգոր Բայրուրդեանը և տրվեց նաև Փխարաբայի խորհրդի ղեկավար-յապան խնդիրները ընտրութեան մասնակցելու իրեն Ախալքալաքի գաւառի ներկայացուցիչ:

Մենք ստացանք «Кавказский Вѣстник» վերահրատարակվող—այս անգամ պ. պ. Ռ. Յովհաննիսեանի և Գ. Մէլեդ-Նարազեանի խմբագրութեամբ—ամսագրի առաջին համարը: Թողնելով առ այժմ նոր խմբագրութեամբ հրատարակվող այդ ամսագրի մասին կարծիք յայտնելը, չենք կարող մի նկատողութիւն չա-նել Գ. Ս. ստորագրութեամբ տպված «Վ. Փա-փազեան, կրիտիկական-կենսագրական ալ-նարկ» կոչված յօդուածի մասին: Դժո ար չէ որ և ինչ յօդուած թիւը, բայց երբ մէկը յաւակնութիւն ունի ըննադատական-կենսա-գրական յօդուած գրել, պէտք է նա շատ լաւ ուսումնասիրած լինի այն նիւթը, որի մասին յանդուգն է ըննադատ հանդիսանալ: Պ. Գ. Ս. հաճոյ է եղել խմբի ծիւղի Վ. Փափազեա-նին և նրա մասին գրել ըննադատական-կեն-սագրական յօդուած, հիմնվել վրայ, Փափա-զեանի ասածները վրա. այդ կարող էր անել Գ. Ս. և նոյն իսկ Վ. Փափազեանին ազնուութեան, շնորհակալութեան տիպար ներկայացնել, հիմնվե-լով իրա Փափազեանի ինքնագրութեան վրա: Բայց տարբերակ բարեխղճութիւնը պահան-ջում է ըննադատից ստուգել տեղեկութիւն-ները այն հաստատութեան կամ անի մասին, որի դէմ խոսել է գովաւանդողը: Փափազեանին հաճելի է եղել զանազան զրպարտութիւններ յերբեք «Մշակ» դէմ, անմիջ գառն ձեռքնել իրան, չը զննատված հանձար «Մշակ» խմ-բագրութեան այժմեան ղեկավարներից և միա-միտ Գ. Ս. հալած իւրի տեղ ընդհանրով, նա-հատական դեր է տալիս Փափազեանին: Եթէ Գ. Ս. մի քանի մտածէր այն հարցի մասին, թէ ինչ է պատճառ, որ Փափազեան յաշու-րաբար թողել է «Մշակը», «Արձագանքը», «Տարազը», «Շաւիղը» և թափառել մի լրա-գրից մեւ, գուցէ նա մի քիչ զգուշանար և չը շտապէր անհիմն եղբակցութիւններ անել: Առհասարակ խորհուրդ կը տանք Գ. Ս. չը ձեռնարկել ըննադատական յօդուածներ, ա-ռանց լաւ ուսումնասիրելու այն խնդրը, որ ցանկանում է ըննադատել:

Նոր-Նախիջևանի Դաւաժանական ընկերու-թիւնը առաջիկայ ձեռնարկին սկզբում քաղա-քային թատրոնի մէջ կը տալ կանոնաւոր ներ-կայացում հայերէն լեզուով 2-րդ օրական եր-կու անգամ: Հրաւիրված են հայ դերասանա-կան խմբի անդամներից տիկ. Դուրեան-Ար-մէնեան, տիկ. Չարսի, օր. Արաքեան, օր. Ա-րաքեան, պ. պ. Արմէնեան (ընթերցող), Օհա-նեան, Միլեդեան և ուրիշները, որոնց հետ կը մասնակցէ տեղական սերողները խումբը: Սկզբը կը սկսվի հոկտեմբերի 1-ին և կը վերջանայ Մեծ պահին: Բացառութեամբ մէջ կան հետեւեալ թարգմանական նորութիւնները. «Դժբաղդ սէր», Զիլաօղայի, «Հարս» Ծ. Կարէի և պ. Բիշոյի, «Վայրի բաղ», և «Հա-տարակութեան ներուկները» Իսկանի, «Վի-պաժան» Ռոստանի, «Մեռեալ քաղաք» Գ. Գ. Անուցիոյի, «Արաքեան» Հ. Բեկ-կի, «Բոճմիւս» Միլեդեան, «Չարսեան» թիւնները ետեւից, «Շաւիղ», «Դուր», «Թա-գաժանագր», «Գարնանային հեղեղ», «Նախ-դաժանագր», «17 տարեկաններ»: Ինք-նուրոյն հեղինակութիւններից կը արվին. «Եւգենէ» և «Պատի հաւաք» Շերինիլեանի, «Դաւաժանագր» Ե. Տէր-Գրիգորեանի, «Ժայռ» «Հոսանք» և «Արշալոյս» Վ. Փափա-զեանի, «Ռուզան» Մուրադեանի, և «Լինելիք» Գ. Չուրաբի:

ԵՎՍԵՆԻՆՆՈՒՄԻՆՑ մեզ գրում են. «Ամսիս 28-ին, կիրակի օրը, կայացած ծիսական ժո-ղովում ձայների առաւելութեամբ ընտրվեցին հոգաբարձուներ անդին հայոց երկդասեան երկուսի դպրոցի համար հետեւեալ անձեր՝ պ. պ. Ե. Բագուրսուկեան, Ս. Թովալեան, Լ. Միշ-վեան և Վ. Նալբանդեան: Վերջինս Արաւել-րի հայոց դպրոցի նախկին աւագ-ուսուցիչն է: Ցանկանում ենք նրանց բեղմնաւոր և ազգո-գրում գործունէութիւնը»:

ՍՍԱԻՐՈՊՈԼԻՑ մեզ գրում են. «Այսօր, ամ-սիս 4-ին, վիճակային առաջնորդ Արաւելեան արքեպիսկոպոսի կարգադրութեան համաձայն կայացած ծիսականների ընդհանուր ժողովում, վերաբայվել հայոց ծիսական-եկեղեցական դպրոցի համար ընտրվեցին հոգաբարձուներ. —պ. պ. Գրիգոր Արշալուսեան, Գեղուց Այ-վազեան, Մալար Պողոսեան և Ալեքսանդր Լազարեան: Հոգաբարձութիւնը մտաւոր է

առաջիկայ կերպով օրը կատարել տալ փա-
ռաւոր մարտնչը ուսումնարանի դասընթացը,
բոլոր հայ համայնքի ներկայութեամբ և եր-
կուշարքից սկսել դաստառութիւնը:

ԵԿԱՏԵՐԻՆԵՆԴՐՈՒՅ մեզ դուրս եկաւ: Անցեալ
1904 թ.ին Եկատերինսկի շրջանի ծխա-
խոտագործները դրութիւնը շատ վատ էր,
որովհետեւ երաշտ էր և բերք չէր աւել: Ժողո-
վուրդը ծանրաբեռնված խնամ պարտքերի
տակ, չուրաւ մնացած էր և թերեւս հաւա-
տանքներն հեռացնելու հարց էլ կար: Եթէ այդ
էլ պատահէր դժբախտութիւնը կատարեալ կը
լինէր: Այս տարի (1905 թ.) սկիզբը շատ լաւ
անցաւ, բայց ծխախոտները անկողնաց յետոյ
խոտ մեծ անձրեւ եկաւ և շատ տեղերին վնաս
սեց զգալի կերպով ու տեղն ու տեղն էլ կար-
կուտը փչացրեց: Եթէ այդպէս մնար, տեղիս
հազարեակից ծխախոտ սպառողները էր մեծ տնտե-
սական քայքայում: Բարեբաղդաբար, վեր-
ջերը օդերը լաւացան և ծխախոտը ընդհան-
րապէս միջակ բերք տուց: Կորսուեց հացահա-
տիկները լաւ էին: Այժմ արդէն ծխախոտը
կտրելու ու չորացնելը վերջացել է և մնում է
փունջ (տոմէր) պատրաստել ու հով կապել,
որ ծախեն: Զը գիտենք արեւոյ այս տարի էլ
վաճառականները առաջին տարիների պէս պի-
տի վաճառել ծխախոտագործներին հետ, թէ
պէտք է նկատի ունենան անցած տարւոյ
մնացած: Կարծես այս տարիները բոլորովին
անկողնային է տրեւել և տեղիս ուսու ըս-
տիակ դասակարգը օգտվում է առիթից, խըմ-
բերով յարձակվում են յոյն և հայ աշխատա-
ւորները վրա ճանապարհներում, քաղաքում,
կողովարանում, ծեծում և նոյն իսկ սպառողներ
սպանել: Շատ ցանկալի էր, որ կառավարու-
թիւնը ուղղ դարձնէր այդ բանը վրաս:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԱՐՏԱՎԱՐՈՒՄ

Էնգելի, սեպտեմբերի 10-ին
Զը գիտեմ որտեղ առաջ խաղաղութեանը
ուղարկած նամակը ստացված է թէ ոչ, որով
համառոտ կերպով նկարագրել էի Էնգելի-
ում արող յուզումները:

Դիւանակ հեղաբարոյ պարսիկ ժողովրդին
թուանորոգ և հայերի դէմ նորանց գրգռող
բառերով թուրքերը ոչ մի միջոց չեն խնա-
յում կոտորած առաջ բերելու: Ընդամենը 28
տուն հայ կայ Էնգելիում և մի քանի հազար
մահապաշտ ժողովուրդ, այն ինչ վերջինսե-
րը երբ թէ վախում են առաջիններից և մի
քանի անգամ խնդրաբերով ծեծել են թէ
տեղիս դատարանի և թէ սարդարի (նահան-
գապետի) դռները օգնութիւն և պաշտպա-
նութիւն խնդրելով հայերի դէմ:

Էնգելի մասի թուանանները առևտրա-
կան առն կառավարիչ պ. Յ. Մէլքե-Սարգ-
սեանը բոլորովին պատուել է այդ կեղծ բո-
ղոքողների դիմակը իշխանութեան առաջ:
Բայց ինչպէս անել, պէտք էր ապագայում
հայերին կոտորելուց յետոյ, այդ եղեւնագոր-
ծութեան մեղքը հայերի շինքին փաթաթե-
լու: Ենգելի, երբ որ ամսի 8-ին, առաւօտեան
11 ժամին, մուտ գործեց Էնգելի, թուրքերը
երկու բողոքաբեր են ներկայացնում հայերի
դէմ դանազան բովանդակութեամբ: Շահնաշը
յանձնում է այդ բողոքաբերը սաղաղամբին:
Հայերը նոյնպէս իրանց կողմից մի խնդրա-
բեր են պատրաստում, որը Յ. Մէլքե-Սարգ-
սեանը Հայի Ելին Դուլէի միջոցով ներկա-
յացնում է Շահնաշին: Շահնաշը ընդունում
է և տալիս է խնդրագիրը սաղաղամբին: Նրա
հետեանքի մասին կարգադրութեան սպասվում
է մաշտից:

Պ. Յ. Մէլքե-Սարգսեանը բացատրում է
Շահնաշին շրջապատող անձնաւորութիւննե-
րին յայտնելով թուրքերի բռնած թշնամական
էջերի և սպառնող վտանգի մասին: Բողոքում
է նոյնպէս տեղի գտնվող առևտրական հիւպա-
տոսին: Վերջինս այդ առիթով սաղաղամբին
ներկայանում է և բացատրում է հայերի դրու-
թիւնը, համաձայն Մէլքե-Սարգսեանի բողոքի:
Սաղաղամբը կանչել էր տեղի նահանգապե-
տին (սարդարին) և հրամայել է, որ ով կոտո-
րած կառավարեմ, իսկոյն գնդակահար անել և
պատուիւրել է խաղաղ կարգ պահպանել, որ-
պէս զի ոչ մի վտանգ չը պատահի:

Դրանից յետոյ պ. Մէլքե-Սարգսեանը ներ-
կայանում է սարդարին և խնդրում է կոտո-
րան միջոցներ ձեռք առնել հայերի պաշտպա-
նութեան համար: Սարդարը խոստանում է, որ
ոչ մի վտանգ չի պատահի ոչ մի հայի պարս-
կանացուական մահապաշտներից: Պ. Մէլքե-

Սարգսեանը իր կեանքով և գոյքով երաշխա-
ւորում է պարսկահայտաւոր հայերի կողմից:
Ուստաց էրեւոյապետը, որ մինչև այդ ժամանակ
այդպէս է լինում, յանձն է առնում ազդու
միջոցներով ուսանող աշակերտների վրա ազդել:
Սրանից յետոյ մի քիչ յոյս կայ, որ վտանգ
չը պատահի հայերին:

Այսօր լուրից, որ հրամայված է Արդարի
նահանգապետին 50 ձիաւոր կողակներ ու-
ղարկել կարգը պահպանելու համար Էնգել-
իում: Եթէ իրագործվէր այդ, կարելի է
մի քիչ վտանգ լինել, որ հազարաւոր մահա-
դական անդախտի դէմ չի գնայ մի քանի տուն
ուսեցող հայ դպրոց:

Շահնաշը ամսի 10-ին, առաւօտեան ժամը
8-ին, Էնգելիից մեկնեց Ուշալ, որտեղ մնա-
լու է երկու օր և ապա անցնելու է Ղազվին և
Թէհրան:

Շատել Արար

«ՄԵԱԿ» ՀԵՌԱԳԻՐՆՈՐԸ

ՌՈՒՍԱՅ ԳՈՐԾԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՑ

18 սեպտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 15 սեպտեմբեր: Զինուորական-
նահանգական դատարանը ընկեց թագուհի
Կայսրուհի Մարիա Ֆեոդորովնայի լեյք-գվար-
դիան կերպարների դիմի փոխարին Աւետա-
րիւնի գործը, որը անդադրվում էր զինուոր
Բայիովին մի-քանի ապստամբներ տալու և զին-
ւոր Մարիովի գլխին հարուած հասց-
նելու համար: Դատարանը դատաւարանց Ա-
ւետարիւնին չորս ամսվայ բանտարկութեան
հետապնատութեամբ, սահմանափակելով ծա-
նայութեան մի քանի իրաւունքները և հն-
թարկելով եկեղեցական աղայի արտաթիւն:

ՕՐԷՍՍԱ, 16 սեպտեմբեր: Դիւանոր հրա-
մանատար Լինէլիչ խնդրելով, քաղաք-
ապետը դիմում է գեներալ Կոնստանտինի դ-
գաղի վրա մի մեծ պատկ «Մանուկական
գործերից» մակագրութեամբ: Ժապաւնների
վրա: Պատկեր են դնում: Օրէսայի վաճառա-
կանութիւնը, Պոլսիցի կաղէտները կորուս-
նալիս սանիւրի պատճառաւորութեամբ, ուր
դատարանականութիւն է ստացել Կոնստանտինի:
Ազաւազունը Պոլսովայի և Վիւայի վրայով
կերթայ Պետերբուրգ:

Կ. ՊՈԼԻՍ, 15 սեպտեմբեր: Բ. Դրան պաշ-
տօնական միջոցաւ պատճառով ինչպիսիքաւ
բա տալ ֆինանսական կոտորածներին Մա-
կեդոնայում: Օսմանեան բանակը յայտնեց, որ
կառավարչական հիմնարկութիւն լինելով, նա
օգնութիւն չի ցոյց տալ այդ կոտորածներնե-
րին: Սպասում են, որ դեպքանները կամ մի
նոր կոմբինացիա կը հնարեն օսմանեան բան-
կից դուրս կամ ճնշում գործ կը գնեն Բ.
Դրան վրա:

ԼՈՆԴՈՆ, 16 սեպտեմբեր: «Daily Telegraph»
լրագիրը առաջնորդող յօդուածում ասում է,
որ ուստաց կառավարութիւնը ոչինչ ցնորք-
ներ չունի մեր քաղաքականութեան վերաբեր-
մամբ Հնդկաստանում: Մեր առաջագիտական
երկաթուղիական գծերի անցկացնելը մինչև
Աւստրալիան սահմանը, բայց ոչ աւելի հեռու,
հաստատում է միայն անգլիական կառավա-
րութեան վճիռը համարել էմիլիոն պատկանող
հողերի արեւելեան սահմանները պաշտօնական
սահմաններ Ուստաստանի և մեծ-Բրիտանիայի
միջև:

ՄԻՏՏԵՐՈՎՈԼ, 16 սեպտեմբեր: Մէլիտո-
պոլի դուռնա միջնորդում է՝ քաղաքային ըն-
տրողական իրաւունքներ չնորհել հրէաներին:
ԲԷԼԳՐԱԴ, 16 սեպտեմբեր: Հիմբից դուրս
է արտաքին գործերի մինիստրը հրաժարա-
կանի լուրը:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, «НОВОСТИ» լրագիրը հաս-
տատարելից խանդավառ, հերքում է կոմս-
Լանարի Բ. Էլիսան Օբոլենսկու պաշտօնից
հրաժարվելու լուրը: Պետական Դուռնայի ան-
դամների կանոնաւոր ընտրութեան վրա հակե-
կելու գործը չըված է ներքին գործերի մի-
նիստը: Բոլորիցին վրա: Ընտրութիւնների մա-
սին ծագած բոլոր թիւրքականութիւնները ըն-
տրութեան բարձրագոյն ինստիտուտին լինելու է
մէնատրի առաջին դէպքում:

ԼՈՆԴՈՆ, 16 սեպտեմբեր: «Տէլեգրաֆ» լրագիրը
կարծում է, որ չը նայելով ուսու լրագիրների
խօսակցութեան ձևին, հիմք կայ հեթաղքերու,
որ Անգլիայի և Ռուսաստանի միջև համաձայ-
նութեամբ Միջին-Ասիայի վերաբերմամբ ձեռ-
է իրաւանայածան: Եկապիւրեանը հաստատում
է այդ կարծիքը Մոսկովայից ստացված իր մի
տեղեկութիւնով: Իր համաձայն Լանարի Բ.
յոյս է յայտնել, որ ձեռն ապագայում աւելի
բարեկեանական յարաբերութիւններ կը հաս-

տաւին երկու պետութիւնների միջև:

Կ. ՊՈԼԻՍ, 16 սեպտ: Երէկ երեկոյեան
աւստրիական հիւանդանոցում ընկել յանձնա-
ժողովի արած խուզարկութեամբ, ուրին հնը-
կայ էին դատաւարական ընկելը, աւստրիա-
կան դեպքանատան երկրորդ թարգմանը և
աւստրիական հիւպատոսը, գտնվեց 40 կրօ-
գրամի չափ մէկիւրա, մեծ քանակութեամբ
ուսու, զինամիտով լցված, վառու և շատ
գործիքներ ու քաղաքի մասեր յիշված նիւ-
թերը գործածելու համար: Այդ բոլոր իրերը
հիւանդանոց էին տարել հայ դեպքան

ՄԻՆԱ, 17 սեպտ: Զինուորական տէլեգրա-
ֆիստներից մէկը ծախել է մի օտար պետու-
թեան ծովային պաշտպանութեան յատակա-
գիծը:

ՊԱՐԻՉ, 17 սեպտ: Գաղաքական շրջաննե-
րում ենթադրում են, որ անգլո-հնդկական
դաշնագիրը պարունակում է իր մէջ գաղտնի
յօդուածներ, որոնք վերաբերում են Տիբեթին,
Հնդկաստանին, Պարսկաստանին և Աւստրա-
ստանին:

ՍԱԼՈՆԻԿ, 17 սեպտ: Անգլիական նաւա-
տորմը, 40 մարտականք քաղկացած, սեպտ-
18-ին կը ժամանէ Մալոնի: Դա համարվում
է իր ճնշում թիւրքիայի վրա, որով ուղղում
են ընդունել տալ սուլթանին Մակեդոնիայի
ֆինանսների վրա կոտորող դեմքը առաջարկը:

ՇԱՆԳԱՅ, 16 սեպտ: Եւրոպական նաւա-
տորմը հոկտեմբերի կէսերին Բոլոնիայի մօտ
կը հանդիպէ անգլիական Եւրոպային:

ԼՈՆԴՈՆ, 16 սեպտ: «Մօնիթր» Լիդերը
դժգոհութիւն է յայտնում ուստական երկա-
թուղու նոր ձեւաւորութեան առիթով Աւստրա-
ստանի սահմանի վրա և ենթադրում է, որ
այդ գիծը ծանայիւր է իրը գործերի արադ
անդախտութեան միջոց: Դա մի այնպիսի
գործողութիւն է որի մասին Բալֆօրը վեր-
ջերս գրաւորեց Ռուսաստանին:

Նոյնպէս: ԱՆԿԱՅԱՆԻ ԲԱՆԴԱՅԱՆ
Հրատարակչին: ԲԱՆԴԱՅԱՆ ՏԻՐԱՆԵԱՆ
ԲԱՆԴԱՅԱՆ ՏԵԼԵԳ. ԱՂԱՄԱՆԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հ Ի Ե Ա Ն Դ Ա Ն Ո Յ
ԲՈՒՆԵՐԻ ԸՆԿՈՐՈՒԹԻՒՆ
մշտական մահաճականերով:

Երկաթուղային փողոց, 101, տէլեֆոն 1026.

Հիւանդանոցի ընդունելութիւն ամեն օր:

Մ. Գ. ԱՂԱՅԱՆԵԱՆ 11-12 ժ. միջատաւոր, վե-

նետարի և սփիւր:

Դ. Ն. ԵԼԻՍԱՅԱՆԵԱՆ 11-12 ժ. ներառային, ներ-

բէն Բ.

Պ. Ն. ԴԵՄԻՏՐՈՎ 11-12 ժ. կանանց հ. և մանկա-

բարձութիւն:

Դ. Ն. ԱՆԴՏԻՍԵԱՆ 12-1 ժ. կանանց հ. և մանկա-

բարձութիւն:

Գ. Հ. ԲԱՆԴԱՅԱՆ 12-1 ժ. ներքին և երեխայից հ.

Մ. Պ. ԿԻՐՈՍԵԱՆ 1-2 ժ. վերաբրտման հ.

Մ. Մ. ԷԼԻՍԱՅԱՆ 1-2 ժ. բէր, կողորդ և ականջի հ.

Պ. Ա. ԲԷԼԵՐ-Երեխայից և ներքին հ.

Հիւանդանոցում բժշկում են հիւանդով, կատարվում
միկրոսկոպիկական, բակտերիոլոգիական և բիոլոգի-
ական փորձեր, նոյնպէս և ծաղկախառութիւն
ստանոնների (КОРМИЛА) ընտրողութիւն: Բժշկական
սարքերը համար փարց 50 կող: Օպերացիայի և հա-
մախորդի վնասը ըստ համաձայնութեան: Դիւերթիկ
հիւանդների բաժանմունքը բաղկացած է ընդհանուր
սննդանքից և առանձին նստեցնելից:
(Հ. Ե. Կ.) 2-100

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐԲՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Կայսերական թատրոնների արտիստ Լ. Դոնս-
կայի անուղղորդ

Այսօր, կերպի, սեպտեմբերի 18-ին

«ԵՎԴԵՆԵՑ ՕՆԵԳԻՆ»

օգնեա 3 գործ, 7 պատկ, երաժ. 2այ-

կովալու:

Մասնակցում են՝ Կ. Արքիբաչիւ, Մի-
շիգի, Բուլկին, Կրաւով. պ. պ. Կոլոմոյ, Կա-
րելին, Նվլաիով, Իրազու, Վոյլի, Գեմանին-
կո, Փիլիպով:

Պարերը կը ղեկ բալետմէյստր պ. Բեկիֆի:

Սկիզբը երեկոյեան ժամը 8-ին

Կապիւրէյստր Բ. Պ. Պարիկ: Դիւանոր բե-

ժիստր Ե. Ն. Բօգոլեբով:

Վաղը, երկուշաբթի, սեպտեմբերի 19-ին կը

ներկայացվի ԴԵՄՈՆ օպերա 3 գործ. 7 պատ.

երաժ. Բուլկինի:

Տօմսակները ծախվում են:

1-1

Բ Ժ Ե Ա Ն Պ Ե Տ

ԱՌԵՏ. ԲԱՐԱՅԵԱՆԸ

Հիւանդները ընդունելու է Արեւաւորագո-
լում, այս պիտեմբեր ամսի 20-ից սկսած
մինչև հոկտեմբեր ամսի վերջը:
(Կ. Ե. Կ.) 1-3

Է Լ Ե Կ Տ Ր Օ Բ Ո Ւ Ժ Ա Կ Ա Ն

ԿԱՐԻՆԵՏ

Բժիշկ Միխայիլ Գեդիվանովի

Զգալի հիւանդների ընդունելութիւնը
Առաւօտեան ժամի 12-ից մինչև 1-ը
Երեկոյեան ժամի 6-ից-7-ը
Կորպուսական փող. № 20 Վերայում: Ան-
գլիական ա. տէլեֆոն № 791: (Հ. Ե. Կ.) 3-150

Բ Ժ Ե Ա Ն Պ Ե Տ

Լեռն Օնուլանեան

Մասնագէտ միջային, վնասական, սփիւրիսի
և կաղու հիւանդութիւններ: Ընդունում է
առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամ, երեկոյեան
6-9 ժամ: Կանանց և երեխաների համար
11-12 ժ.: Հասցեն անկիւն Դոբրոլիսկի պողո-
պէկայի և Կոնստանտին փողոցի, տուն Թա-
մաշանի: Մուտքը հաղեմակի փողոցից
№ 2, տէլեֆոն (ա. օ.) 23-300

Բ Ժ Ե Ա Ն Պ Ե Տ

Տ. ԳԵՈՐԳ-ԲԵԳԵԱՆ

Ա. Զ. Բ. Լ. Ի. Ա. Ե. Դ. Ո. Թ. Ի. Ե. Ն. Ե. Բ.

Ընդունելութիւն ամեն օր

Առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև 12

Երեկոյեան 2-5-ից մինչև 7

Վերամիջակայա փողոց № 8: (Կ. Ե. Կ.) 8-100

Մ Ա Մ Ո Ւ Լ Ի Տ Ա Կ Է

Եւ շուտով լոյս կը տեսնի

Գ. Ա. Ս. Ա. Գ. Ի. Բ.

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ

Պատկ. Վեդալապովի

Ա. տարի, Կին դար: Թարգմ. Խաճակի:

ՀՕՑ ԲՈՒՇԿ

Հրաւիրվում է Գործ-Կեղծ (Պարսկաստան,
Կրասնովոդսկի մոտ) հայ համայնքի համար
2500 բարբի տարեկան ունեւոր և բնակա-
րանով: Ցանկացողները կարող են դիմել պ.
Ա. Կարապետեանին այս հասցեով: Черезъ
Красноводекъ Портъ-Гавъ, Агабекъ Карапе-
тяну, կամ բ. Վ. Արծրունու Тифлисъ, Сер-
пёвская, № 15: (Հ. Ե. Կ.) 3-3

Բ Ժ Ե Ա Ն Պ Ե Տ

Գ. Ա. ՀԱՆՎԵՐԳԵԱՆ

Մասնագէտ միջային և սփիւրիսական
հիւանդութիւններ: Ընդունում է հիւանդնե-
րի առաւօտեան 12 ժ

ՇՆՈՐՀԱՏՈՐԱԿԱՆ ՏՈՒՍԱԿՆԵՐ

«Մշակի»-ի և «Պրայմ»-ի խմբագրատանը ծախվում են «ՇՆ ՐԱՏՈՐԱԿԱՆ ՏՈՒՍԱԿՆԵՐ» տոնախմբի և այլ հանդեսների առթիվ ծաղկեփնջերի, տորթերի և այլ նուէրների փոխարեն ներկայացնելու համար: Վաճառքի օգուտը յանձնվելու է Վեհափառ Կաթողիկոսի հաստատած նպաստամասոյց լաճնաժողովին, բաժանելու վերջին աղէտներից հետագայում:

(Կ. Ն.) 1—3

Կ ա զ մ ա կ ե ր ա ղ ու մ ե ն ԽՄԲԱԿԱՆ ԶԲԱՂՄՈՒՆՔՆԵՐ

Միասին պարագլու և պատրաստելու աշակերտներին միջակարգ դպրոցների 2-րդ, 3-րդ և 4-րդ դասարանների համար: Պարագլուները վարելու են մասնագէտ-մանկավարժներ: Ընթացիկ ծրագիրը, նոր լեզուներ և մարմնամարզություն: Վճարը լիազէս մատչելի է: Ով ցանկանում է մտնել այդ խմբերի մէջ, թող դիմէ հետևեալ հասցեով. Александровская, № 25, բնակարան № 1, երեկոյան ժամը 5—7-ը:

(Կ.) 1—1

Լոյս տեսաւ Ա. Զրիկեպետեանի ԴԱՍՏԱԳԻՐԻ ԸՆԴՀ. ԱՇԽԱՆԴԱԳՐՈՒԹԱՆ

«Երեւոյ»-ը, գրին է 40 կ., գումարով առնողներին 250% զեղջ: Դիմել՝ Ալեքսանդրովսկայա, Մասնաշինարար տարան կամ Երևանի ուսուցիչ Զրիկեպետեանին:

(Կ.) 2—5

Սարիղամիշի նոր բացվելը հայոց եկեղեցական-ծխական պրոցի համար հարկաւոր է մի միջնակարգ դպրոցից աւարտած ուսուցիչ և մի և նոյն դպրոցից աւարտած մի ուսուցչուհի: Պայմանների մասին դիմել՝ Сарикамышъ Александру Тиратуриянцу.

2—2

Մի հայ օրերը, որ գիտէ խօսել հայերէն, առանձին ցանկանում է հայ ընտանիքներում որ և է մի պաշտօն: Գիտէ կար ու ձև: Պայմանների մասին դիմել՝ «Գուստան-Բերդ» գրախանութը (Դիօրցովի փողոց, տուն Լալաբեկ, Թիֆլիսում):

2—2

Լ Ո Յ Մ
99
գրախանութը ընդունում է ամեն տեսակ գրքեր կօփախայով վաճառելու համար: Դիմել՝ Тавризмъ (Персія) магазинъ «Луйсь» Г. Агаджанянцъ.

8—10

Թիֆլիսի Հայոց Բարեգործական ընկերութիւնը ընդունում է նուէրներ զբաղով, իրեղէններ, շորեր և գործիքներ վերջին աղէտներից փնայածներին օգտին ընկերութեան գրասենեակում (Абас-Абадская площ., սեփական տուն) իւրաքանչիւր օր առաւօտեան 10-ից մինչև 2-ը:

6—10

Մի հայ օրերը ցանկանում է ստանձնել հաշուապահի, կամ գանձապահի պաշտօն: Գիտէ գրել «Րեմիզտոն»-ի վրա: հարց նեղ՝ Վիսօցկի և Ընկ. գրասենեակում, Երևանեան հրատարակի վրա:

(Կ. Ն.) 2—2

Բ Շ Շ Կ Ա Պ Ե Տ Բ. Նաւասարդեան

Վերադարձաւ և ստանձնելով էր «ԱՌԱՋԻՆ Մ. ՀԻՒՆԻՄԱՆՈՑԸ», վերականգն բժշկական գործունէութիւնը:

Ա Տ Ր Պ Ա Տ Ա Կ Ա Ն

(Գաւկեղապար)
296 մեծադիր է և 28 պատկերով:
Գրին է Պարսկաստանում 1 թուան, Ռուսաստանում 1 ր. 50 կ. արտասահմանում 4 ֆր.: Հեղինակից գումարով առնողներին կը զեղջվի 200%: Գիրքը ուղարկվում է միայն բաժանորդներին, որոնք արդէն վճարել են բաժանորդագիրը: Սին թող աչքի առաջ ունենան նաև իմ այն գործակալները, որոնցից գէտ չեն ստացել թէ զբաղը և թէ բաժանորդների հասցէները:
Դիմել՝ Типография „Гермесъ“ Е. Франгянцу կամ գրավաճառանոցներին:

2—2

Թիֆլիսի Մէլանի ա. Գեորգ եկեղեցու ծխական երկսեռ դպրոցի հոգաբարձութիւնը յայտնում է, որ երեքշաբթի, ամսին 20-ին, բացվելու է դպրոցի առաջին պատրաստական դասարանը: Աշակերտներ և աշակերտուհիներ ընդունվում են 7½ տարեկանից մինչև 9 տարեկանը: Խնդիրները ընդունվում են ամեն օր, ժամը 10—2: Խնդիրների հետ պէտք է ներկայացվեն ծնողական և ծաղկի պատուաստման վկայականները: Նախագահ հոգաբարձութեան Յովսէփ Ամիրխանեան:

(ա. օ.) 3—3

Ուսումնարանական մասնաժողովը, որ ընտրված է դպրոցական վարչական կանոնադրութիւն և ուսումնական ծրագիր մշակելու համար՝ խնդրում է այն հաստատութիւններին և անձերին որոնք ունեն այս հարցերին վերաբերող պարագլու ծրագիրներ և նիւթեր՝ բարեհաճ են մինչև սեպտեմբերի վերջը ուղարկել մասնաժողովին հետեւեալ հասցեով. Ներսիսեան դպրոց, Ստ. Մարտիանցին:

(ա. օ.) 2—3

Փոխարեն ԾԱՆԿԵՓԼՁԵՐԻ ԵՒ ՏՐՏՏԵՐԻ տոնախմբութիւն, ծնունդ, շնորհաւորելու համար, ընդունվում են զբաղական նուէրներ, ի նպաստ վերջին աղէտներից փնայած հայերի: Նուէրների արժէքը պէտք է յանձնել նպաստամատոյց յանձնաժողովին հասցնելու համար: «Մշակի» խմբագրութեան:

2—3

Մանկական պարտեզ, Դպրոց եւ պանսիօն

Ե. ՅԱՐՈՒԹԻՆԵԱՆԻ
Бедютовская, № 30.
Ընդունվում են երկու սեռի մանուկներ և պատրաստվում միջնակարգ դպրոցներ մտնելու համար:
(11,13,14,15,16,18,20,23,25) 5—10

Յրանսիական Շոգեւարային Ընկերութիւն «ՄԵՍՍԵՐԻԵՐ ՄԱՐԻՏԻՄ» — «MESSAGERIES MARITIMES».

26-ին սեպտեմբերի (9-ին հոկտեմբերի ըստ Ն. ա.) մեկնելու է Բաթումից, երեկոյան ժամը 5-ին, «Crimée» շոգեւար, հանդիպելով Տրապիզոն, Սամսոն, Կ. Պոլիս, Դարդանէլ, Զմիւռնիա, Պիրէյ, Բալամաթա, Մարսէյլ, Հաւր և Լանդօն:
Ուղղակի հաղորդակցութեան տոնախմբը՝ մինչև Պարիզ, Նոյնպէս և մինչև Շանգհայ (2ինաստանում), կարելի է ստանալ Թիֆլիսում պակասեցրած գներով:
Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւնների համար դիմել ընկերութեան Թիֆլիսի գործակալ պ. Վ. Յակոբեանին, նախկին Արթուրուս գալէրէյում, թիւ 127 գրասենեակը, հեռախոս՝ թիւ 608: Գրասենեակը բաց է 9—1 ժամը ցերեկայ և 5—7-ը երեկոյան, բացի կիրակի օրերից:

1—1

20 ԲՈՒՐԼՈՎ

յանձն ենք առնում Բոստէրդաւից, Անտիլլանցից կամ Հաւրից
Հ ա ր ա լ ա յ ի ն Ա ֆ ր ի կ ա
Տեղափոխել սահմանափակ թւով երկրագործներ: Ով որ ցանկանում է օգտվել այս հազուագիւտ և ոչ մի պարտականութիւն չը դնող դիպուածով, թող բարեհաճ դիմել հետեւեալ հասցեով.

ATLANTIC EXPRESS
12, Duke Street, Aldgate
LONDON E. C.

Երկրի, կլիմայի, աշխատանքի պայմանների և այլն նկարագրութիւնը, պետութեան ներկայացուցչի կողմից վերաստուգված, ձրիաբար բաժանվում է:

1905 թ. սեպտեմբերի 1-ից բացվում է Ս. Լ. ԱՐԲԱՀԱՄԵԱՆԻ Դ Պ Ր Ո Յ ԵՒ Պ Ա Ն Ս Ի Օ Ն Ի

Երկրագործների փողոց, սեփական տուն № 116 (Կիրօնի փողոցից երրորդ տունը):
Յրանսեան, գերմանեան լիզուների եւ ՄՈՒԶԻՎԱՑԻ քեօրան ու պրակտիկան:
Հրաւիրված են փորձված դասաւորներ: Պատրաստում են բոլոր միջնակարգ դպրոցներին համար մինչև III դասարան: Դպրոցի և պանսիօնի շինութիւնը լիազէս համապատասխանում են առողջապահութեան պահանջներին: Ընդունելութիւնը օգոստոսի 20-ից:

(Կ. Ն. Կ.) 8—10

ՅԻՆԱՆՍԵՐԻ ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԻՒՆԻՑ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

Երկու սեռի անձանց համար
(Баку, Прачешная, домъ Теръ-Ованесова)
Կուրսերի նպատակն է ցալ ունկնդիրներին մասնագիտական եւ առեւտրական կրթութիւն եւ պատրաստել հմուտ հաւուապահներ: Աւարտողները ստանում են աստատագրութիւն:
Կուրսերում աւանդվում են՝ 1) Առեւտրական թուաբանութիւն և թուաբանութիւն համարիչ վրա: 2) Հաշուապահութիւն արդիւնաբերական, գործարանական, առեւտրական և բանկային: 3) Առեւտրական թղթակցութիւն: 4) Առեւտրական և մուրհակային օրէնքներ: 5) Առեւտրական և մուրհակային օրէնքներ: 6) Գեղագրութիւն և արագագրութիւն (ուղղումն ձեռագրի): 7) Ուսուցումն ստանալից վրա: Ուսումն սկսվելու է սեպտեմբերի 20-ից: Ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից՝ ամենայն օր կուրսերում առաւօտեան ժամը 9-ից մինչև 12-ը և երեկոյան 4-ից մինչև 7 ժամը:
Կուրսերի կանոնադրութիւնը (уставъ) և մանրամասն ծրագիրը (программа) — տրվում և ուղարկվում են ձրիաբար: Օտարաբաղադրանքները դիմում են Баку, учредителю ком-мерческыхъ курсовъ А.И. Теръ-Расправову.

(Կ. Ն.) 22—36

Պատիւ ունեն յայտնելու Թիֆլիսի հասարակութեանը, որ եւ, Բագուի նախկին գործարանատէր

Մ. Ի. ՄԻՐԶԱԲԵԿԵԱՆՍ

տեղափոխված լինելով Թիֆլիս, ԲՍՑ ԵՄ ԱՐԵՆ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ և ՄԱԴԱՋԻՆ
Կ Օ Շ Ի Կ Ն Ե Ր Ի
Սօյալի և Ֆրէյլիսի փողոցների անկիւններում, իշխ. Բատիկի տանը (նախկին իշխ. Ե. Գրուզինսկու): Ընդունում են ամեն տեսակ կօշիկների պատուէրներ իմ անձնական հսկողութեան տակ: Արտակարգ պատուէրները կատարվում են արագ, ճիշդ և լաւ: Ապրանքի և աշխատանքի լաւութեան համար ֆիրման պատասխանատու է:

(Կ. Ն.) 4—5

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

Ե Ր Կ ՈՒ Ս Ե Ռ Ի Ա Ն Ձ Ա Ն Ց Հ Ա Մ Ա Ր
(Тифлисъ, Соломакъ, Лермонтовская ул. № 9)
Առեւտրական Կուրսերի նպատակն է՝ մասնագիտական առեւտրական կրթութիւն տալ երկու սեռի անձանց և պատրաստել գործնական ճանապարհով հմուտ հաշուապահներ: Աւարտողները ստանում են աստատագրութիւն:
Աւանդելի առեւտրականը սրանք են՝ 1) Առեւտրական Տառնութիւն: 2) Առեւտրական թուաբանութիւն: 3) Հաշուապահութիւն (պարզ, կրկնակի և բանկային): 4) Թուաբանութիւն համարիչ վրա: 5) Առեւտրական թղթակցութիւն: 6) Առեւտրական և մուրհակային կանոնադրութիւն և 7) Գեղագրութիւն, վառ ձեռք ուղղելը:
Ձրի ուսուցումն ցանկացողներին գրող մեքենայի վրա: Պարագլուները կուրսերում լինում են ամեն օր:
Ուսումը սկսվելու է սեպտեմբերի 15-ից: Ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից՝ ամենայն օր, առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև 12-ը, և երեկոյան 4-ից մինչև 8 ժամը, կուրսեր հիմնողի բնակարանում, Սօյալիում, Ալեքսանդր Փրիշովի տանը № 9, Սերգեյեւիկայա և Լեւոնտաւովսկայա փողոցների անկիւնում: Ծրագիրը և կանոնները կարելի է ստանալ ձրիաբար կուրսեր հիմնողի բնակարանում: Օտարաբաղադրանքները դիմում են՝ Тифлисъ, С. П. Мануэльянцу.

(Կ. Ն. Կ.) 19—25

ՅԻՆԱՆՍԵՐԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՍԱՍ ԻՆԱՆ ՏԱԿ ԳՏՆՎՈՂ ՀԱՐՈՒՆՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ ՆԻԿՈՂԱՑՈՍ ԱՐԲԱՀԱՄԵԱՆԻ

Հեղինակ «Առեւտրական, գործարանական և նաւթարդիւնաբերութեան հաշուապահութեան ձեռնարկի», որ ֆինանսների նախարարութեան ուսումնասիրական բաժնի կողմից ընդունված է իբրեւ օժանդակ ձեռնարկ առեւտրական դպրոցներում և նրանց գրադարաններում:

ՍՈՎՈՐԵՏՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ ԵՆ
Երկու սեռի անձանց՝ գործնական ձեռով հաշուապահութիւն 4½ ամսում:
Պարագլուներ անարկաներն են:

1) Իտալական կրկնակի հաշուապահութիւն արդիւնաբերութեան բոլոր ձեւերի վերաբերող, վաճառականական, բանկային, յանձնարարական, գործարանական, նաւ-նաւթարդիւնաբերական և նաւթագործական հաշուապահութիւն: 2) Առեւտրական թուաբանութիւն: 3) Առեւտրական թղթակցութիւն: 4) Մուրհակային և առեւտրական օրէնքներ: 5) Վաշեյապարհութիւն և ուղղումն ամենավառ ձեռագրի: 6) Թուաբանութիւն համարիչ վրա: 7) Գրելու վարժութիւն «Րէմիզտոն» գրելու մեքենայի վրա (կամաւոր):
Կուրսերի համար դասաւորներ են հրաւիրված համալսարանական կրթութիւնով իրանց գործի մասնագէտ մարդիկ, որոնք հաստատուի են իրանց պաշտօնում ֆինանսների նախարարութեան ուսումնական բաժնի կողմից. գեղագրութեան համար ևս հրաւիրված է մի գեղագիր նկարիչ:
Ընդունելութիւն ամեն օր ժամը 5-ից մինչև 7-ը երեկոյան: Պարագլուները սկսվում են 1905 (սեպտեմբերի 15-ից պարբերական ամեն 4 ամիս, ամենայն օր ձաշից յետոյ 60 րոպեով վճարով ամբողջ դասընթացի համար):
Դասընթացը աւարտողներին տրվում են, ֆինանսների նախարարութեան թոյլատրված ծրագրի համաձայն, աստատագրութիւն:
Դրանից անկախ, բացված է ընդ պատրաստութիւն ունեցող անձերի համար առանձին լրացուցիչ և կրկնողութեան կուրսեր ուսաց լեզուի և թուաբանութեան համար: Զանկացողներին խնդրում են դիմել գրաւոր կերպով կամ անձամբ կուրսերի հիմնադրին Թիֆլիսում Н. В. Абрамян, Николаевская ул. № 46, ամենայն օր: Ծրագիրն ուղարկվում է ձրի:
Վերելու յիշած ձեռնարկը ծախվում է Ռուսաստանի բոլոր գրավաճառանոցներում: Օտարաբաղադրանքները գրբը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պատի ծախս վճարելու: Գրին է 3 ր. 50 կոպէկ:

(Կ. Ն. Կ.) 19—25